

Hendur & Hugflog 1999

Listhandverk & heimavirking

Heimavirki og handil

Bárdur Jákupsson

Ullin var hövudstílfeingi okkara í öldir, og ullarmentan okkara er rík. Framvegis hefur heimavirkið fastar rötur í fólkamentanini, og tað er undrunarvert, so stór-an kunnleika, vitan og hegni konur okkara í bygd og bý - og summir menn - enn hava á hesum øki. Tað er at fegnast um, at áhugin tykist aftur vera vaksn fyrri at taka ullina til holdar, sum eitt nú nýggja spunavirkið í Suðuroy er tekin um. Og áhugin er enn livandi millum manna fyrri at hava sum trív at taka úr lagdi, nappa og karda, spinnu, lata av skinn-um, lita og binda, veva ella virka teir vakrastu lutir úr ullini. Her verða skapað virði, sum vit kunnu vísa fram og vera errin av.

Men tað er umráðandi, at ansurin fyrri tí góða tilfarin-um og tí góða handverkin-um verður varðveittur. Tað er við heimavirki sum við øllum verkum og listum - nærri tú fert at tí, ið undir býr, tí ítökliga tilfarin-um, stórir verður fatanin og ansurin fyrri at kunna skilja ímillum gott og vánaligt. Tí er tað so umráðandi, at tann, ið fæst við heimavirki, sjálf tekur ullina upp, vaskar og skilur hana, handfer hana, heldur enn einans at keypa liðugt tógv frá spunavirkin-um. Hetta merkir eyðvitað ikki, at tógv ikki skal keyp-

ast - spunavirki og tötting-arvirki kunnu vit ikki vera fyrri uttan.

Tá ið tú leggur eitt gott heimavirkað plagg at kjálk-anum, merkir tú hitan frá konuni, ið tótti, og litimir í bundnatrúklæðum benda á, hvønn lit sál hennara hevur. Tað var William Heinesen sáli, ið visti á, hvussu nógv ordini *sjál* og *sál* líkt-ust. Tey, ið varða av sølu-búðunum, ið selja skulu hesar ediliga lutir, áttu eisini at lagt meira av sál í. Tíverri siggja vit alt ov mong dømi um, at soleiðis er ikki. Lat-um okkum taka eitt tilvild-arligt handilsvindeyga, har mong fremmand ferðafólk koma: Har liggja vøkur bundnatrúklæði undir lið-ini á samanlimaðum stein-um á gipsbotni, ið skulu vera varðar, og jánkasliga málaðum postalinsbordisk-um - *Heilsan úr Skarðsvík*.

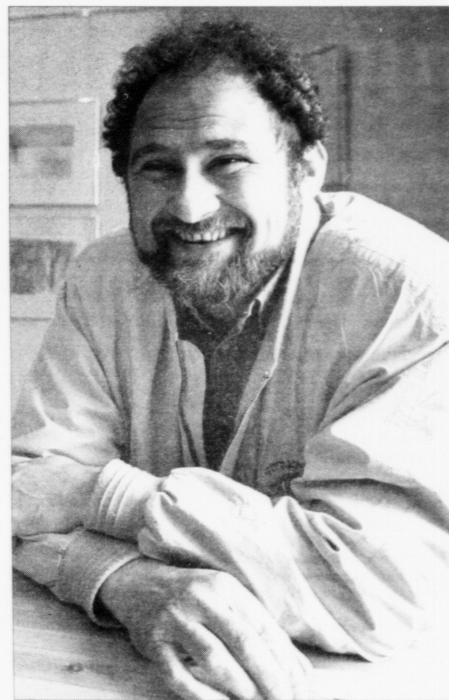
Ímillum barnsligar kross-tingsbroderingar við manni, ið hevur alt ov stóra for-øyska hugvu, húðaskógvar, ið mest líkast yvirvaksnum drýlum og flegastong, ið er átøk amboði, teir brúka at fanga nashyrningar við í Afrika, royna fyrsta floks mynstrutar troyggjur úr nappaðari ull at gera vart við seg, men skulu kappast við skeivar dukkuleypar, liðaleysar skerðingar og fyltar lundar, ið avgjørt einki hava við heimavirki at gera.

Ein handil eigur at gera upp við seg sjálfan, hvat hann vil. Vil hann vera marskandisari, ruslhandil ella rokkjallari, ið selur líkt og ólíkt hvørt um annað, so hevur hann valt tað - keyparaskarin verður hareftir. Hann eigur at gera sær greitt, at umenn hann fær ein ávisan keyparaskara, missir hann ein annan. Helst tann besta. Eftir mínum tykki eiga handlar í Føroy-um, ið selja góðar heima-virkaðar ullvørur, ikki at vera ruslhandlar, men í stað-in at leggja dent á at vísa, at her fæst einans tað besta. Alt annað er ein háð bæði ímóti teimum, ið gjørt hava lutirnir, og teimum, ið keypa skulu.

Kanska er hugsanin tann, at tær góðu vørurnar skulu søluliga kunna stuðla teim-um vánaligu, men tann hugsanin er burtur av allari leið. Eg skal ikki siga, at eg havi skil uppá handilsskap, men tað kann ikki vera góður handilsskapur at blanda tingini soleiðis saman. Sum Hans Andrias segði um dán-an: Frasið hevur helst rætt til at liva, men lat tað hava sínar sølubúðir og kioskir.

Eg fari at nevna eitt annað slag av heimavirki: Grinda-knivarnar, ið Argjasmíðirir gjørdur til virðismikið lista-handverk. Síðan Niels Arge og Ludvig Blásvar lögdu frá sær, er sera sjáltsamt at siggja líkinda grindakniv.

Tann gamli grindaknivurin umboðar við sínum eyð-kenda breiða blaði við tí langa sniðoddinum eina fatan av eggvápni, ið er ser-føroysk. Sambært vápna-søgumenn finst sniðið ikki aðrastaðni, hetta er ein for-øysk uppfinning. Þryðið, ið lagt er í skefti og slíðrar, messing, silvur ella perlu-móðir í íbintre ella ma-hogni, ger knívin til lista-handverk, men tað er sniðið á blaði, skefti og slíðrum, ið ger grindaknivin til nakað serligt. Í mong ár hevur tí-verri einki rættliga sniðað forøyskt knivsblað verið at sæð. Á meginpartinum av teimum »grindaknivum«, nú eru at siggja, er blaðið av vanligum Mora-dolki - tað sæst mangan tyðiliga, at verksmiðjumerkið skundis-liga er brýnt av. Skefti og slíðrar hanga saman av bostikki, ið sprikir út ímill-um skoytini. Sniðið hevur einki við grindakniv at gera, handverkið er ikki nóg gott - við øðrum ordum: Hetta er ikki heimavirki, vit kunnu vera errin av. Mini ráð til sølubúðirnar eru tey somu: Kanníð gjølla eftir, um góðskan er í lagi.

Bárdur Jákupsson, leiðari á Listasavni Føroya

Eg ivist onga løtu í, at ein hægri handilsmentan hevði kunnað skapað stórra virð-ing og stórra áhuga ímillum

eitt nú ferðafólk, og lyft for-øyskt heimavirki upp á tað høga støðið, ið tað hevur uppið.

Trinnanda hand-verksmentanir

Bárdur Jákupsson

Vit hava trinnanda týðandi handverksmentanir í Føroy-um, ið gera okkum til nakað serligt ímillum onnur fólk: Tötting, bátasmið og knivs-mið. Töttingin hevur sum nevnt enn trygt undir fotti. Glastrevjan trokar sum kunnugt viðin burtur, so ný-smiðaður bátur er ráð sjón. Handverkið er til enn, men teir góðu bátasmiðirir fækkast. Teir ungu kunnu

teljast á einari hond, sum-mir ganga meiri ella minni arbeiðsleysir. Vandir kann vera fyrri, at hendan hand-verksmentanin gleppur okkum av hondum. Feløg-ini Greipur, Naddoddur og Dvørgamoy hava til enda-máls at skapa áhuga fyrri tí klassiska føroyska bátinum, hetta er so eitt íkast, ið vón-andi kann gera sítt.

Ílla stendur til við knivs-smiðinum. Onkur gamal smiður er á lívi enn, ið dugir

at leggja stál í eggjarn. Men skal hendan mentan varð-veitast, má nakað gerast beinanvegin. Tað er í tøkum tíma, at Heimavirkisfelagið og Forminnissavnið nú gera smiðu klára í Hoyvík, soleiðis at skipast kann fyrri skeiðið í knivssmiði. Einki er at ivast í, at mangir ungir menn hava hug at læra hetta tignarlaga handverk. Gævi tað fer at eydnast at siggja rættlilar grindaknivir aft-ur.

Stór undirtøka aftur hesaferð

Sveinur Tróndarson

Á triðja sinni verður skipað fyrri »Hendur & Hugflog« og sigast má, at áhugin fyrri framsýningini er sera stórir.

Hesaferð hava ikki færri enn 70 heimavirkarar og listhandverkarar boða frá, at teir fegnir vilja vera við á framsýningini, og teir eru býttir út á 43 básar.

Av hesum eru triggir út-

lendskir framsýnarar - allir úr Íslandi.

Triggir føroyskir list-handverkarar vóru í Íslandi fyrri stuttari tíð síðani og sýndu fram, tá teir høvdu sína framsýning, og teir komu aftur til Føroya við góðum royndum.

Væl móttikin og áhugin fyrri tí, tey høvdu at sýna fram var sera stórir.

Eisini her heima er áhug-

in fyrri framsýningini sera stórir millum gestirnir.

Talið á teimum vitjandi var nógv stórra í fjør enn í fyrri árið, og tað er vønt-andi, at upp aftur fleiri fara at leita sær í hollina á Hálsi, har framsýningin nú á triðja sinni heldur til.

Og tað er einki lögíð, tí tað er ikki hessini arbeiði, sum liggur aftanfyrri tað, sum verður sýnt fram.

TOYOTA YARIS
"Eg veit hvat mær dámar."

sí eisini www.yaris.dk

Rúmligur sum munandi stórra bílar • Lágur bensinrokningar •
• Hópin av plássi til ymsu neyðugu smálutirnir • Tú situr sera væl, hægri og meiri upprættur • Alt baksetrið kann skumpast aftureftir, soleiðis at beinpláss og viðfærissrúm kann tilpassast eftir tørvi
• Pláss fyrri sjálvt størstu kuffertum

REYNI SERVICE

Vegurin Langi-188 Hoyvík-Tlf. 313040